

Patirti mokymosi sėkmę: galimybė ir realybė

Kaunas 2019-12-03

Mokymosi sėkmė

- * Kokie vaikai mokykloje ne/patiria mokymosi sėkmės?
- * Ar vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, pasmerkti nuolatinėms nesėkmėms?
 - „Kas tau labiausiai patinka mokykloje?“
 - „Man labiausiai patinka susidėti kuprinę ir laukti mamos“
Ernestas, 2 klasė
- * Kas ir kiek gali/turi prisidėti prie mokinio mokymosi sėkmės?
- * PPT specialistai ir vaikų mokymosi sėkmė

Mokymosi sėkmė

- * Mokymosi (ne išmokimo) sėkmė nepriklauso nuo mokinio gebėjimų.
- * Viską lemia atskaitos taškas : „Mūsų interpretavimas lemia, kaip reaguojame į įvykius ir kaip jaučiamės“.
S. Briers (2011). Laimingos vaikystės psichologija, p. 75.

Kas ir kada ne/sėkmingas)

- * Sėkmę/nesėkmę iš esmės lemia aplinka, kelianti kiekvienam individui unifikuotus, bet ne į individą orientuotus reikalavimus: kai iš visų reikalaujama ir tikimasi to paties.
- * Kiekvienas iš mūsų – savitas situacinių „sėkmių“ ir „nesėkmių“ derinys. Skirtingose situacijose reiškiasi skirtingi „galėjimai“ ir „negalėjimai“, neleidžiantys patirti sėkmę.
- * Sėkmė individuali ir situacinė.

Ne/Sėkmė suformuojama

- * Mus labiausiai formuojančios patirtys yra socialinės prigimties: „savimi tampame kitų dėka“ (L. Vygotskis).
- * Vaikui siunčiamos aplinkinių charakteristikos interiorizuojasi, tampa vidinėmis vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, charakteristikomis. Žmogų formuojame, siūsdami jam pozityvius ar negatyvius signalus, jis tampa toks, kokį jį norime matyti.

Apie galias ir negalias: prielaidos patirti sėkmę

- * 2011 metais patvirtintos formos mokinių SUP vertinimo pažymų, kurias pildo ugdymo įstaigų VGK ir PPT specialistai, įpareigoja juos pateikti įvairiapusišką informaciją apie mokinį.
- * Perėjimą nuo negatyvių vaiko, turinčio raidos sutrikimų, charakteristikų prie visapusiško jo galių ir sunkumų apibūdinimo galima laikyti vienu esminių pastarojo dešimtmečio pokyčių vertinimo srityje.
- * PPT realizuojamas (tai atsispindi ir PPT pažymoje) ugdytinio raidos ir ugdymosi poreikių vertinimas ne tik lyginant su teorine norma ir nukrypimu nuo jos, bet ir atskleidžiant ugdytinio individualias galias ir sunkumus. PPT pažymoje prioritetai teikiami ne sutrikimui apibūdinti, o vaiko individualiai ugdymosi poreikių struktūrai atskleisti ir rekomendacijoms teikti.

Realybė: galios ar sunkumai ?

- * Informacija apie mokinį, turintį SUP
 - * *Sunkumų/galių iliustracija*
 - * *Mokymosi sunkumų/pasiekimų iliustracija*

Į ką orientuoja SUP turinčio mokinio vertinimas: nesėkmę ar sėkmę

Raidos/gebėjimų lygis lyginant su teorine norma

Formalusis mokymosi pasiekimų lygis

Ar

Individuali gebėjimų struktūra: galios ir sunkumai

Individualusis mokymosi pasiekimų lygis

Informacijos pobūdis	Metai		Teiginių skaičius PPT pažymose %	
	2002	2006	2018	
Pozityvi	20	30	48	
Negatyvi	80	70	52	

Kas ir kiek gali/turi prisidėti prie mokinio sėkmės

- * Mokytojai
- * Tėvai
- * Švietimo pagalbos specialistai (psichologai, specialieji ir socialiniai pedagogai, logopedai), dirbantys ugdymo įstaigose ir PPT

Pedagogas, siekiantis mokinio sėkmės: sėkmės sąlygos

- * Vertybės
- * Kompetencijos
- * Praktika

Mokytojas, siekiantis mokinio sėkmės

- * Mokytojas, kurio palankios nuostatos į kitoniškumą, kuris pasižymi tolerancija socialinei įvairovei ir individualumui, kuris pozityviai kalba ir galvoja apie mokinį, turintį SUP;
- * Mokytojas, kuris nori, geba tenkinti ir tenkina mokinio SUP ugdymo praktikoje: vertybių, kompetencijų ir praktikos darna;

Mokytojas, siekiantis mokinio sėkmės: nuostatos ir vertybės

Kitoniškumo toleravimas/ netoleravimas.

Kitoniškumo pripažinimas ir pagarba individualumui: dviejų pedagogų požiūris.

- *Segregacija, atmetimas, negatyvus požiūris*
- *Baimės, reali sąveika, informacijos kaupimas, poreikių pažinimas, pozityvus požiūris ir tikėjimas*

Nuostatos ir vertybės

“...Dabar net sugalvotas korektiškas terminas ”hiperaktyvus vaikas”. Ką tai reiškia? Tai, jog tas vaikas muša bendramokslis, visiškai neklauso mokytojų, vagiliauja, bet neva viską paaiškina faktas, kad jis yra hiperaktyvus. Saugomos tokio vaiko teisės, bet negalvojama, kad tai pažeidžia visų kitų vaikų teises. Nesakau, kad hiperaktyvius vaikus reikia sukišti į kolonijas. Tiesiog juos derėtų mokyti ir auklėti specializuotose mokyklose pagal specialias programas, kur dirbtų specialiai parengti pedagogai”.

Gimnazijos direktoriusXXX (Lietuvos rytas, 2011 m. kovo 28 d., 2p.)

„...Man pradžia buvo labai sunki, bijojau būti atsakinga už šių vaikų ugdymą.
...Apie klasėje besimokančių mokinių, turinčių SUP, poreikius sužinojau su jais diskutuodama, juos stebėdama, klausdama jų nuomonės.
... SUP turintys vaikai taip pat turi sumanymų, idėjų, kaip gerinti, daryti įdomesnę jų gyvenimą.
... Dirbdama su šiais vaikais supratau, kad pirmiausia reikia daug kalbėtis su klasės vaikais ir tėvais.
... Tėvai akcentavo, kad SUP turintys vaikai nenori palikti klasės ir eiti pas specialistus, bet nori, kad specialistai ateitų į klasę. Iš tiesų ir kiti vaikai turėtų naudotis bendraudami su specialiojo ugdymo mokytoju, o abu mokytojai mokytųsi vienas iš kito.
... Dabar, kai žinai kaip padėti SUP turinčiam vaikui, ...tai palengvina darbą su klase, ... nebe taip svarbu mokinių skaičius, kai žinai, kokią užduotį ir kaip ją vaikui pateikti.
... Aš supratau, kad mokytojas vaikams yra patarėjas, įkvėpėjas, drąsintojas, pavyzdys, iniciatorius“.

Pradinių klasių mokytoja, Specialiosios pedagogikos studijų programos II kurso magistrantė

Patirtį sėkmę: kokią?

- * Mokinio sėkmė ar dalyko išmokimo sėkmė ?
 - * *Mokinio* mokytojas siekia mokinio sėkmės
 - * *Dalyko* mokytojas siekia dalyko išmokimo sėkmės

Kompetencijos

- * ***Ko mokytojui reikia ?***

- * Daugiau laiko;
- * Mažesnio mokinių skaičiaus klasėje.

- * ***Ko mokytojui reikia?***

- * Pažinti mokinio galias ir sunkumus;
- * Išmanyti mokinio taikomas mokymosi strategijas, įvertinti jų efektyvumą;
- * Taikyti tinkamesnes mokymo strategijas
- * Pasiūlyti mokiniui tinkamesnis mokymosi strategijas.

Pedagogų kompetencija apie mokinių mokymo/si strategijas

Garbinčiūtė I., Štitiienė O. (2002). Specialiųjų poreikių mokinių matematinio ugdymo organizavimo ypatumai bendrojo lavinimo mokykloje. Specialusis ugdymas. Nr. 2(7), 87-92.

Stebėta pedagogų veikla 121 matematikos pamokoje su 82 SMN turinčiais 5 klasės moksleiviais.

SUP turinčiam vaikui per pamoką individualiai skiriamos 2-5 min.

Nuo 9 iki 14 min. per pamoką šie vaikai nieko neveikia, nes nesupranta užduočių ir negauna jokios pagalbos.

Dauguma mokytojų (58 proc.) kaip pagrindinį pagalbos būdą naudoja paaiškinimą žodžiu, nors pagal problemos pobūdį (dominavo specifiniai pažinimo sunkumai) dažniausiai tai ne adekvatus metodas.

Pedagogų kompetencija apie mokinių mokymosi strategijas: kiek vaikų patirs mokymosi sėkmę?

Vaikų grupės:

- girdimųjų ir lingvistinių procesų sutrikimai (42 proc.);
- savireguliacijos sutrikimai (26 proc.);
- atminties sutrikimai (15 proc.);
- vizualinių procesų sutrikimai (10 proc.);
- percepcinių motorinių ryšių sutrikimai (7 proc.).

6 iš 10 mokinių pasmerkti patirti nesėkmę, nes daugumoje atvejų taikomos strategijos orientuotos į vaiko sunkumus (sutrikimą), o ne į galias.

Kokia problemos esmė: vaiko mokymosi ar mokymo negalia?

„Gal būt aš neturiu mokymosi negalios, gal būt jūs turite mokymo negalią“.

Hallahan, Kauffman (2003). Ypatingieji mokiniai: Specialiojo ugdymo įvadas, p.175.

Mokytojo pagalba mokiniams, turintiems lingvistinių sutrikimų: interviu rezultatai (2018)

- * Du trečdaliai tyrime dalyvavusių mokinių nurodė, kad jiems nesupratus užduoties mokytojas pakartotinai paaiškina („<...> kartais paaiškina, pasako prie manęs atėjus, ne prie lentos <...>“).
- * Trečdalis pažymėjo, kad nesulaukia jokios pagalbos („<...> nepaaiškina, liepia daryti kitą užduotį, kurią suprantu, o jeigu nieko nesuprantu – sako, kad paskaityčiau knygą ar pratybas pažiūrėčiau <...>“) arba minėjo, kad mokytojas siūlo paklausti suolo draugo ar šeimos nario („<...> sako, kai pareisi namo senelis paaiškins <...>“, „namuose paprašysi sesės ir padės pabraukti būdvardžius“, „bėda su tavimi, pasėdėk ramiai, vis tiek nieko nebus“).

Taikomos pagalbos strategijos neleidžia patirti sėkmės, nes orientuotos į vaiko sunkumus (sutrikimą), o ne į galias.

Daryti: įgalinanti praktika

- * Sėkmę pasieksi tik veikdamas, o ne apie ją kalbėdamas
- * „Teisingas“ kalbėjimas ir reali praktika

Vertinimo aspektai	Orientuoja į sėkmę	Orientuoja į nesėkmę
Vertinimo teorinis pagrindimas	Orientacija į individualią raidos struktūrą	Orientacija į teorinę normą ir nukrypimą nuo jos
Vertinimo objektas	Negalios situacija	Vaikas, turintis negalią
Vertinimo prioritetai	Individualūs ugdymo(si) poreikiai	Kategorizavimas pagal sutrikimą
Individo charakteristikos	Visapusiškos/pozityvios	Neigiamos, nuvertinančios
Specialiųjų ugdymo(si) poreikių ir sutrikimo ryšys	Netiesioginis	Tiesioginis
Mokymo(si) sunkumų priežastys	Ugdytinio patiriamus sunkumus lemia netinkamas ugdymas	Ugdytinio turimi sunkumai tiesiogiai susiję su pačiu asmeniu

Įgalinti – suteikti galimybę patirti sėkmę

Įgalinanti pagalba realizuojama:

- Per visų ugdymo proceso dalyvių (vaiko, tėvų, pedagogų) lygiavertį įtraukimą, jų lūkesčių ir kompetencijų atskleidimą.
- Per ugdymo dalyvių galių atskleidimą ir akcentavimą.
- Įgalinančios vertinamosios ir rekomendacinės informacijos (orientuotos į vaiko ir aplinkos resursus, rengiamos kartu) teikimą ugdytojams.

Ugdymo dalyvių informavimas apie vaikų SUP: orientacija į sėkmę

- * **Pozityvumo principas** realizuojamas išryškinant vaiko individualią raidos struktūrą (jo galias ir sunkumus). Prioritetai teikiami pozityviai informacijai, nes kalbama ne apie sutrikimą, o apie vaiką.
- * **Problemos įvardijimas** ir pasakymas apie ją „nekaltinant“?

Ugdymo dalyvių informavimas apie vaikų SUP: orientacija į sėkmę

- * **Ugdymosi problemų akcentavimas.** Dominuoti turėtų informacija ne apie negalią/sutrikimą, o apie vaiko ugdymosi situaciją, ugdymosi poreikius, jų lygį, pobūdį, tenkinimą, švietimo pagalbą ir kt. Vaiko vertinimas turėtų prasidėti nuo mokymosi situacijos analizės ir baigtis ugdymo rekomendacijomis, orientuotomis į vaiko mokymąsi, užtikrinantį sėkmę.

Ugdymo dalyvių informavimas apie vaikų SUP: orientacija į sėkmę

- * Specialiojo pedagogo (mokyklos, PPT) komentaras ne tiek apie mokymosi pasiekimų lygį (ką vaikas moka, ko - ne, ką atlieka, ko – ne), kiek prieštaravimų ir neaiškumų, kylančių mokymosi procese, komentaras daugiausia laiko skiriant **rekomendacijų pedagogams ir tėvams dėl vaiko ugdymo aptarimui.**
- * Psichologo komentaras ne tiek apie tai, kaip vaikas atliko testo užduotis ir koks jo gebėjimų lygis, kiek apie **vaiko galias ir sunkumus, mokymosi/elgesio/bendravimo sutrikimų/sunkumų psichologines priežastis, siejant jas su vaiko mokymosi/elgesio keitimo praktika.**

Rekomendacijos, orientuojančios į ugdymosi dalyvių sėkmę

- * Rekomendacijos – ne ekspertų „receptai“ ir nurodymai, ką turėtų daryti ugdymo dalyviai. Rekomendacijos būtinai **aptariamos su tais ugdymo dalyviais** (mokytojais, specialistais, tėvais ir kt.), kuriems jos rengiamos. Iš esmės jos rengiamos kartu su vaiko ugdytojais. Tik taip parengtos rekomendacijos bus veiksmingos, įtraukiančios ir įgalinančios ugdymo dalyvius daryti tai, ką jie supranta, geba ir gali.

*

Mokymosi sėkmė

- * Mokytoją žlugdo kompetencijos stoka ir nereali lūkesčiai
- * Mokinį žlugdo neįveikiamos užduotys bei palaikymo ir paramos stoka.
- * Kiekvienas mokinys gali patirti mokymosi sėkmę ir būti laimingas.
- * Kiekvienas mokinys turi patirti mokymosi sėkmę

Mokymosi sėkmė

„Sėkmė visur ir visada priklauso nuo dviejų sąlygų: teisingai nustatytų galutinių tikslų ir surastų atitinkamų priemonių, vedančių į galutinį tikslą“.

Aristotelis

„Sėkmė – tai komandinis darbas. Nesėkmė- taip pat“.

Gintaras Ignatavičius